

TÜRKİYE ODALAR VE BORSALAR BİRLİĞİ (TOBB) GIDA SANAYİ MECLİS SEKTÖR RAPORU TÜRKİYE UN SANAYİCİLERİ FEDERASYONU (TUSAF)

Gıda Sanayi sektöründe gelecek stratejisi, çalışma alanları, yol haritası ve çözüm önerilerini somut olarak ortaya koymak adına birliğiniz tarafından hazırlanan Meclis Sektör Raporu'na ilişkin olarak, alt sektörlerden alınacak bilgiler için Türkiye un sanayisi adına Federasyonumuzun hazırladığı bilgiler aşağıda sunulmuştur.

Hazırlayan
Burçin Atalay
TUSAF Genel Sekreter V.

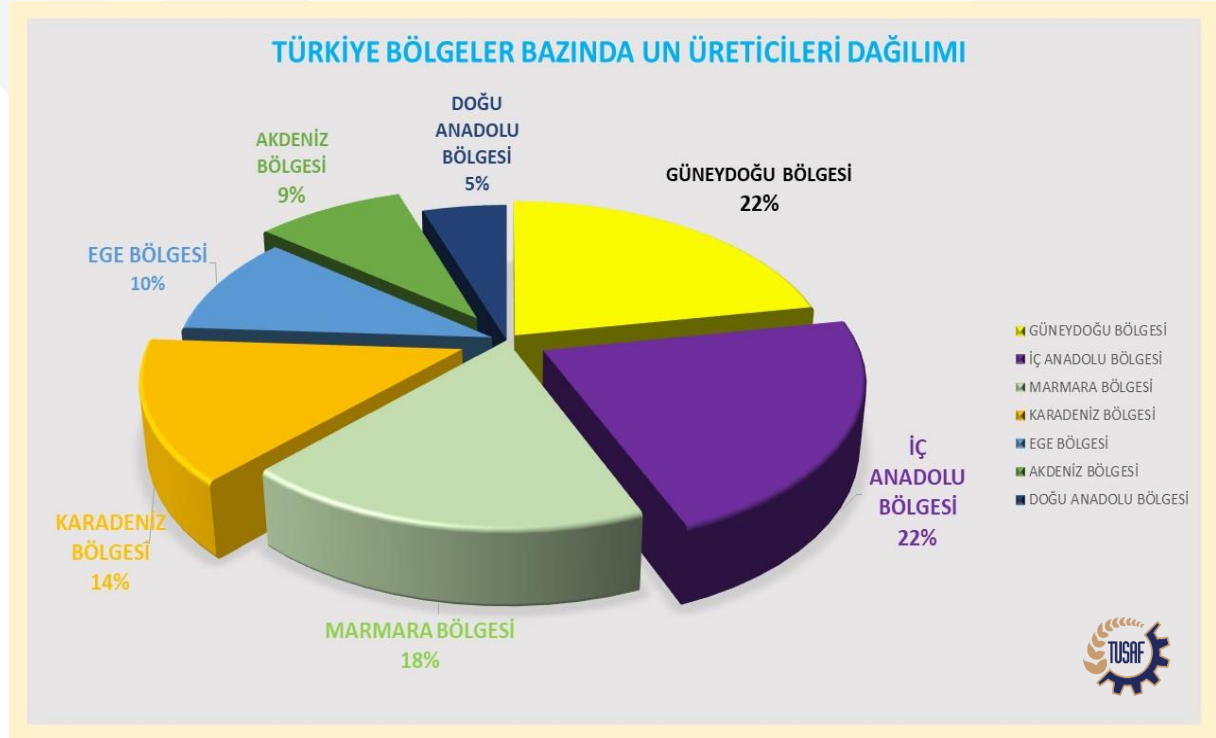
ALT SEKTÖR RAPORU

1.1 Pazar Büyüklüğü

85 milyona yaklaşan nüfusu ile Türkiye, kişi başı dünyada en çok un ve unlu mamul tüketen ülkelerden biri olarak kendi iç pazarının yanında her sene yüzün üzerinde ülkeye un ihracatı gerçekleştirmektedir. Uzun yıllardır dış piyasaya un tedarikinde dünyada zirvede yer alan un sektörü yıllık 3 milyon ton un ihraç etmektedir. Bunun yanında yaklaşık olarak 11-12 milyon ton olan iç piyasadaki talebi de karşılamaktadır. Türkiye un sanayisi pazar arayışını sürdürmekle birlikte daha çok mevcut pazarları derinleştirmek için çalışmaya devam etmektedir.

1.2 İşletme Sayısı

Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği verilerine göre ülkemizde 69 ilde 598 adet un fabrikası bulunuyor ve bu işletmeler yılda yaklaşık 30 milyon ton üretim kapasitesine sahiptir.

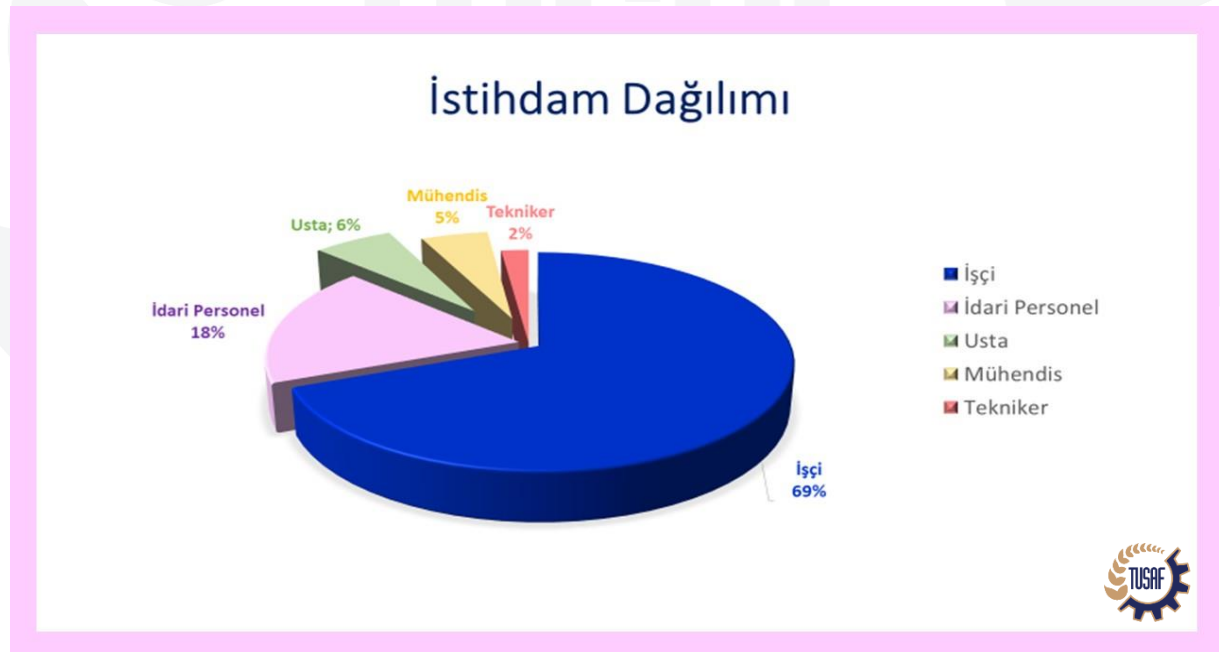
Kaynak: TOBB Sanayi Veri Tabanı

Un fabrikalarının bölgelere dağılımına bakılacak olursa, Güneydoğu Anadolu ve İç Anadolu Bölgeleri yaklaşık %22'şer payla en çok un fabrikası bulunan bölgelerdir. Hammadde ve pazara yakınlık, tesisleşmeye elverişlilik bu bölgelerin öne çıkmasında önemli etkenlerdir. Türkiye un sanayisi yaklaşık 30 milyon ton üretim kapasitesine sahiptir. 6,7 milyon ton üretim kapasitesi ile 117 kayıtlı un üreticisi bulunan Güneydoğu Anadolu Bölgesi birinci sırada yer almaktadır. Bölgenin Ortadoğu ve Kuzey Afrika ülkelerine un ihracatında bel kemiği olması, yüksek kapasiteli üretim tesislerinin bu bölgede yoğunlaşmasına zemin hazırlamıştır. İkinci sırada yer alan İç Anadolu Bölgesi'nde toplamda 3 milyon ton üretim kapasitesi ile kayıtlı 115 un üreticisi bulunmaktadır. Marmara Bölgesi, %18 pay ile üretici sayısı bakımından İç Anadolu Bölgesi'nden sonra gelmesine rağmen 5,2 milyon ton ile daha yüksek üretim kapasitesine sahiptir. Bu bölgeleri sırasıyla Karadeniz Bölgesi (%14), Ege Bölgesi (%10), Akdeniz Bölgesi (%9) ve Doğu Anadolu Bölgesi (%5) takip etmektedir.

Un değirmenlerinin kuruluş ve yatırım planlarına bakıldığında özellikle hammaddeye, pazara ve altyapıya yakınlığının göz önünde bulundurulduğu fark edilmektedir. Türkiye'nin buğday üretim ve ekim alanları da un üretim tesisleri için yer seçiminde etkili olmuştur.

1.3 İstihdam

Bahse konu olan 598 işletmede toplam 14.953 kişi çalışmaktadır. Çalışanların %69'unu işçi, %18'ini idari personel, %6'sını usta, %5'ini mühendis ve %2'sini tekniker personel oluşturmaktadır.

1.4 Üretim Miktarı

Türkiye'de buğday unu üretimi, Türk Gıda Kodeksi Buğday Unu Tebliği'ne uygun olarak yapılmaktadır. Un üretimi, tarım sektörünün ülke ekonomisindeki en önemli faaliyet alanlarından biridir. Bununla beraber; üretim, işgücü, sanayi, çevre bilim ve sürdürülebilirlik açılarından da tarım sektöründe, büyük bir önem taşımaktadır.

Türkiye'nin un üretim kapasitesinin bölgesel dağılımı genel olarak işletme sayısının bölgesel dağılımıyla paralellik arz etmektedir. Üretim miktarına ait resmi bir veri olmamakla birlikte yılda yaklaşık 15 milyon ton üretim yapıldığı tahmin edilmektedir.

1.5 Kapasite Kullanımı

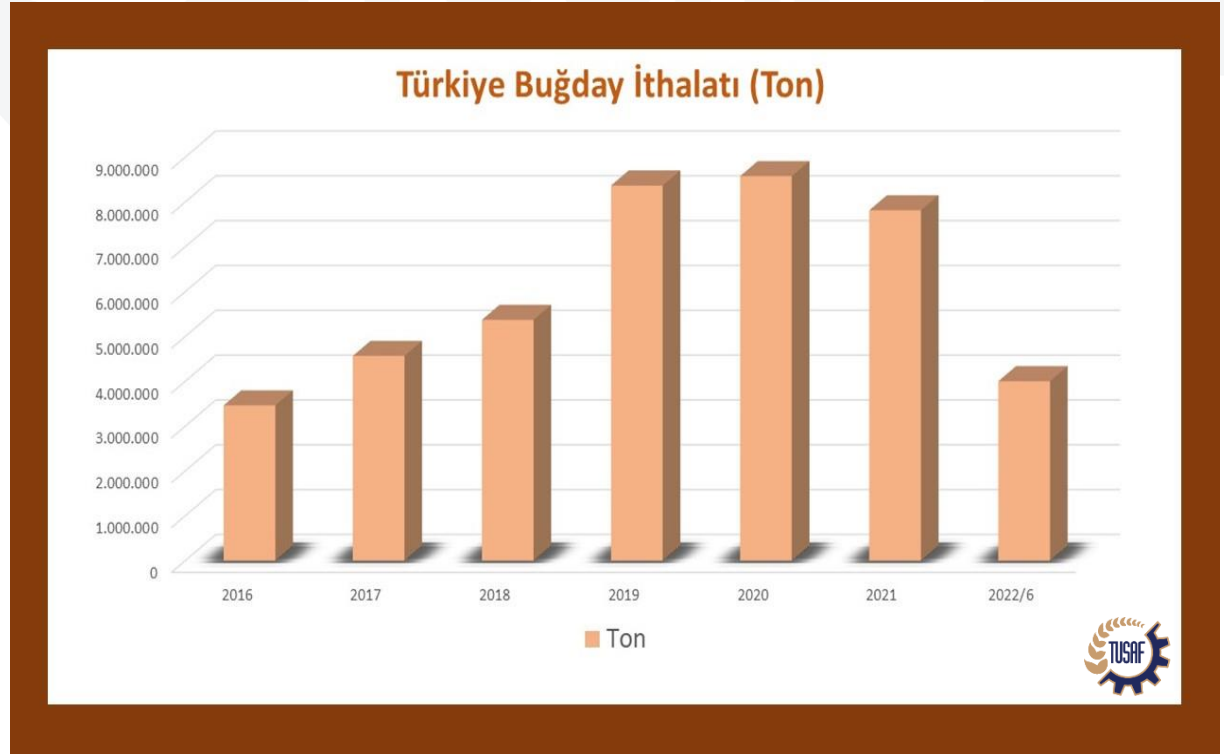
Dünyadaki un fabrikalarının ortalama kapasite kullanımı yüzde 65 iken bu oran Türkiye için bu oran yaklaşık olarak %50'dir. Dünyanın en büyük un ihracatçısı olan Türkiye'nin un ihraç ettiği başlıca bölgeler ise Orta Doğu, Uzak Doğu Asya ve Afrika'dır.

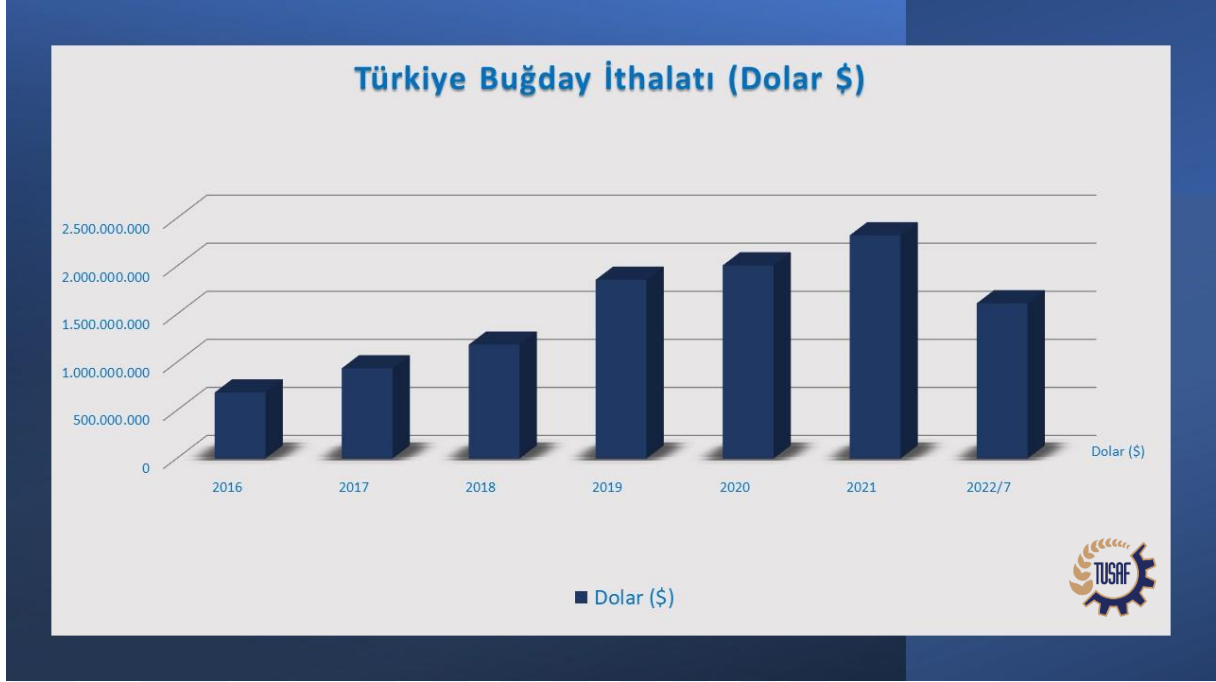
Ülkemizde kapasite kullanım oranları artmaya devam etmektedir. Geçen yıl toplam kapasite olan 30 milyon tonun yaklaşık yüzde 50'si kullanılmıştır. Buradaki artışta ihracattaki artışın payı büyük önem taşımaktadır.

1.6 Dış Ticaret

A. İthalat

Türkiye un sanayisi, Ticaret Bakanlığı tarafından yürütülen ihracat yapan firmalar tarafından ihraç ürünleri üretmek için gerekli olan ve ithal edilen, bu yüzden de ithali gümrük vergisine tabi hammadde ya da girdilere gümrük muafiyeti getiren bir ihracatı teşvik sistemi olan Dahilde İşleme Rejimi (DİR) kapsamında Ekmeklik buğday ithalatı gerçekleştirmektedir. Türkiye'nin buğday ithalatı, DİR kapsamında iç tüketimden ziyade buğdaya dayalı gıda sanayi ürünlerinde çoğunlukla ihracat için üretim girdisi ihtiyacını karşılamak amacıyla yapılmaktadır.

Özellikle Covid-19 salgını nedeniyle küresel ölçekte dayanıklı kuru gıda ürünlerine olan yüksek talebin, buğday ve buğday ürünlerine olan tüketim talebini tetiklemiştir. Bu konjonktürel sebebin yanı sıra, ülkedeki buğday ekim alanlarındaki daralma ve aşırı hava olaylarından kaynaklanan verim kayıpları da buğdayın ithalat miktarını etkilemektedir.

Türkiye'nin toplam buğday kullanım düzeyi, üretim düzeyinden fazladır. Bunun temel nedeni Türkiye'nin buğdaya dayalı gıda endüstrilerindeki üretim potansiyeli ve avantajıdır. Buğday ithalatı, bu endüstrilerdeki buğdaya dayalı mamul madde ihracatını (un ve diğer unlu mamuller, makarna, bisküvi, bulgur gibi) karşılamaya yöneliktir.

Bu kapsamda, Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK) verilerine göre (Adi Buğday, GTİP 100199000011) yıllara göre miktar ve değer bazında aşağıda sunulmuştur.

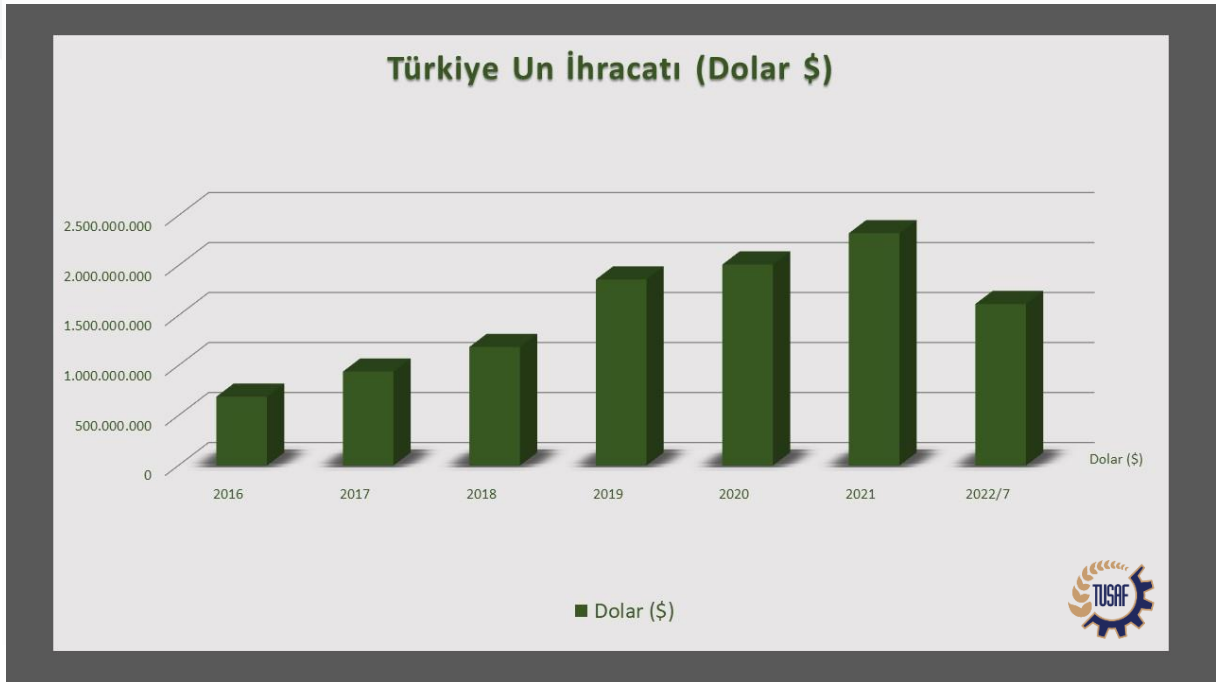
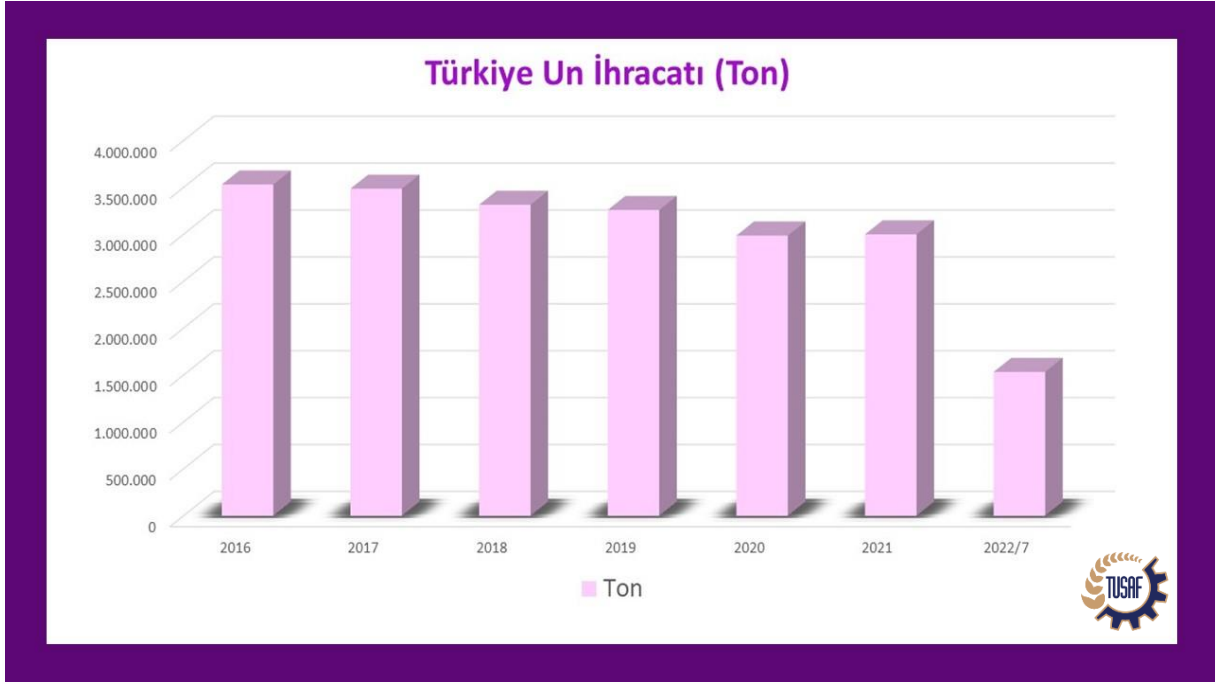
Yıllar	Dolar (\$)	Ton
2016	687.915.257	3.468.280
2017	939.023.902	4.570.979
2018	1.185.174.231	5.376.077
2019	1.860.659.209	8.372.076
2020	2.010.176.779	8.581.789
2021	2.322.732.855	7.819.215
2022/6	1.615.174.594	4.007.307

Kaynak:TÜİK, (Adi Buğday, GTİP 100199000011)

B. İhracat

Türkiye un ihracatında dünyada ilk sırada yer almaktadır. Uluslararası Hububat Konseyi (IGC)'ye göre, dünyanın en büyük ihracatçısı olan Türkiye, 2018-19 sezonundan bu yana 2022-23 sezonunda rekor düzeyde bir ihracat yapması beklenmektedir.

Türkiye’de buğday unu ihracatı, tarım sektörü ihracatının önemli bir payını oluşturmaktadır. 2017, 2018 ve 2019 yıllarında Türkiye buğday unu ihracatı 1 milyar \$ seviyelerinde iken, 2020 yılında bu değerde %9,6 oranında düşüş görülerek 951 milyon \$ değerinde gerçekleştirilmiştir. 2021 yılında ise 1 milyar \$ barajının üstünde ithalat gerçekleştiren sektör, 2022 yılının ilk 6 ayında 2021'in aynı dönemine göre yüzde 33 artarak 652 milyon dolara yükselmiş ve şimdiki kadarki en yüksek ocak-haziran ihracat rakamına ulaşarak rekor kırmıştır.

Türkiye’nin buğday unu ihracatı yıllara göre miktar ve değer bazında aşağıda sunulmuştur.

Yıllar	Dolar (\$)	Ton
2016	1.078.308.336	3.533.759
2017	1.052.577.911	3.489.354
2018	1.009.217.838	3.317.967
2019	1.051.620.693	3.262.130
2020	950.659.894	2.989.555
2021	1.107.636.741	3.002.557
2022/7	748.134.038	1.536.147

Kaynak:TÜİK

Ülkeler bazlı un ihracatı değerlendirildiğinde ise, 2021 ve 2022’in ilk 7 ayında da başı Irak çekmekte. 2021’ye kadar olan son 4 yıl değerlendirildiğinde; Irak, sıralamasını koruyarak Türkiye’nin en fazla buğday ihracatı gerçekleştirdiği ülke olmuştur.

Türkiye'nin en çok un ihraç ettiği ülkeler arasında il sıralarda Irak, Yemen, Suriye, Venezuela ve Angola yer almaktadır. Başlı Irak, Suriye ve Yemen'in çekerken, 2022 yılının ilk 7 ayı için en büyük artış ise % 211 ile Venezuela'da gerçekleşmiştir. Onu yüzde %123'lük artışla Libya izlemektedir.

2021		
Ülke	Miktar (Ton)	Dolar (\$)
Irak	1.283.956.209	479.922.154
Yemen	308.946.025	103.437.112
Suriye	288.436.351	101.463.605
Cibuti	177.030.292	64.815.427
Angola	142.848.330	57.027.967
Venezuela	110.225.839	47.080.965
Benin	82.350.684	31.474.044
Somali	80.706.443	27.125.156
Gana	69.521.674	23.424.272
Filistin Devleti	54.481.470	18.652.063

2022/7		
Ülke	Miktar (Ton)	Dolar (\$)
Irak	669.379.911	321.521.614
Suriye	167.581.135	75.546.887
Yemen	144.754.000	67.073.191
Venezuela	114.560.678	61.645.480
Angola	64.540.486	32.129.283
Benin	39.067.700	20.315.138
Filistin Devleti	34.377.150	17.199.987
Gana	23.779.834	9.816.749
Sierra Leone	21.895.250	11.066.973
Somali	21.866.700	9.476.046

Türkiye un ihracatını her geçen yıl arttırarak 166 ülkeye un ihracatı gerçekleştirmekte olup son 9 yıldır ihracat liderliğinde sürdürmektedir. Değişen dünyada tüketicilerin değişen taleplerinde unlu mamuller

sektörünün de değiştiğini ve yeni trendler oluşturduğu görülmektedir. Sanayicilerimizin trendleri takip edebilmesi ve trendlere uygun ürünler üretmesi un ihracatı daha da arttıracakları öngörülmektedir.

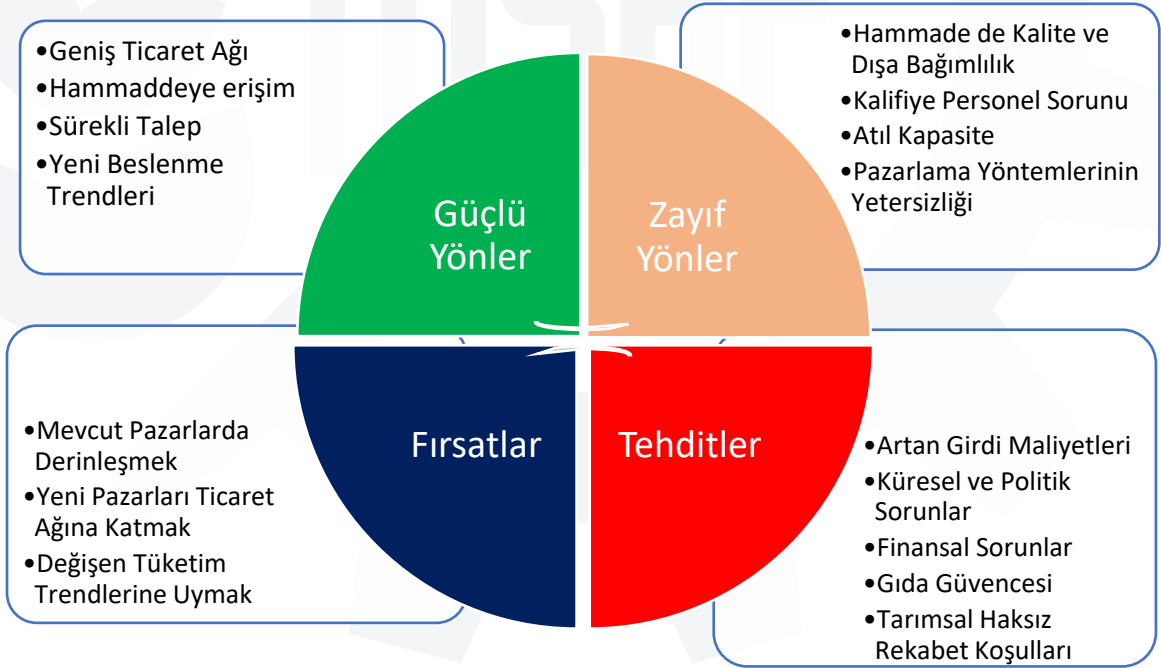
1.7 Arge/İnovasyon

Tarım sektöründe ar-ge ve inovasyon diğer sektörlerle göre farklılıklar göstermektedir. Sektörün ana maddesi olan buğdayın, ekolojik koşullara bağlı olması ve üretilen bölgenin iklim koşullarına göre değişiklikler göstermesi ar-ge ve inovasyon çalışmalarının önemini arttırmaktadır. Ayrıca inovasyon ile sadece üründe ve/veya hizmetlerde değil üretim ve pazarlama süreçlerinde de değişiklikler ve geliştirmeler yapılabiliyor olması bu kavramın işletmeler için önemini arttırmaktadır.

Türkiye’de un sanayi, teknolojik gelişmeler ve deneyime dayalı olarak ülke ihtiyacından daha fazla hacme ulaşarak uluslararası boyut kazanmıştır.

Sektöre yeni kazandırılan ve yenilenen üretim tesisleri geleneksel un fabrikacılığını çok daha modern tesisler haline getirmiştir. Makineleşme oranı her yıl artarken, üretimin hiçbir safhasında insan eli değmeyen ve karanlık fabrikalar hizmete açılmaya başlamıştır. Daha güvenilir, hata oranının çok daha az olduğu işletmeler sektörde sayılarını her geçen yıl arttırmaktadır.

1.8 SWOT Analizi

Günümüzde işletmelerin bir bölümünün sadece yerel pazarlarda faaliyet göstermeleri, ekonomik ve stratejik hedeflerine ulaşmalarını zorlaştırmaktadır. Bu zorluğu ortadan kaldırma yolunda, ihracat yaparak uluslararası pazarlara yönelmek işletmeler için bir seçenektir. Yoğun rekabetin olduğu uluslararası pazarlarda ürün ve/veya hizmetlerin nitelikleri ile ön plana çıkabilmek zorunluluk haline gelmiştir. Uluslararası pazarlara nitelikli ürün ve/veya hizmet sunabilmenin yolu ise katma değer yaratmaktan geçmektedir.